

Кондратюк Оксана, ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – к.пед.н., доцент Красовська О. О. (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОЛЬОРОЗНАВЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

***Анотація.** У статті досліджено проблему підготовки студентів педагогічних факультетів до формування кольорознавчих компетентностей учнів. Проаналізовано навчальні дисципліни у структурі підготовки майбутніх учителів до проведення уроків образотворчого мистецтва. Розкрито теоретичні аспекти, умови та зміст технології формування професійно-фахових якостей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.*

***Ключові слова:** компетентність, підготовка, образотворче мистецтво.*

***Аннотация.** В статье исследована проблема подготовки студентов педагогических факультетов к формированию компетентностей цветоведению учащихся. Проанализированы учебные дисциплины в структуре подготовки будущих учителей к проведению уроков изобразительного искусства. Раскрыты теоретические аспекты, условия и содержание технологии формирования профессионально-специальных качеств будущего учителя изобразительного искусства.*

***Ключевые слова:** компетентность, подготовка, изобразительное искусство.*

***Annotation.** The article explored the problem of training students of pedagogical faculties to the formation of pupils' colour competencies. The subjects in the structure of future teachers training to conduct art lessons are analyzed. The theoretical aspects, conditions and content of the technology of forming future teacher's of fine art professional qualities are disclosed.*

***Key words:** competence, training, art.*

Головною умовою реалізації державної політики в галузі освіти є забезпечення повноцінного особистісно-орієнтованого розвитку школяра, її соціального і духовного зростання, збагачення пізнавальної сфери, формування широкого кола компетентностей з усіх галузей освіти. Демократичні перетворення в українському суспільстві передбачають не тільки реорганізацію навчально-виховного процесу початкової школи, а й вимагають розв'язання проблеми створення такого освітнього середовища, яке забезпечуватиме індивідуальний розвиток дітей, їхню активність і у

найбільшій мірі стимулюватиме активну навчально-пізнавальну діяльність. Сьогодні вкрай необхідно привести у відповідність до нових освітніх стандартів фахову підготовку майбутніх учителів, сформувати їхню готовність до реалізації завдань креативного, творчого розвитку сучасного учня. Актуальність теми дослідження підсилюється й розумінням необхідності формування в учнів молодшого шкільного віку художнього досвіду, здатності до особистісних оцінок, естетичних суджень та емоційності відгуків на події з довколишнього життя. Видатний український педагог В. Сухомлинський зазначає: «Дитячий малюнок, процес малювання – це частка духовного життя дитини. Діти не просто переносять на папір щось з навколишнього світу, а живуть у цьому світі, входять у нього як творці краси, дістаючи насолоду від неї» [1, с. 44].

Відродження національної системи освіти України, її розвиток на сучасному етапі зумовлюють необхідність реформування змісту цієї освіти на основі принципи гуманізації, національної спрямованості та варіантності. Вирішення цієї проблеми потребує формування нової генерації педагогічних кадрів, здатних на новому інтелектуальному і культурному рівні розв'язувати освітньо-виховні завдання.

Проблема ефективної професійної підготовки вчителя у сучасних умовах стає об'єктивною необхідністю: на перший план виходить завдання розвитку творчого мислення, панорамної антиципації, розширення культурного і наукового кругозору. Її розв'язанню сприяють праці Д. Б. Гордієнко, І. А. Зязюна, Г. В. Локарева, В. А. Сластєніна та інших учених. Як показали дослідження психо- і нейрофізіологів (А. В. Бертуліса, В. Д. Глезера, І. К. Іванова, Ч. А. Ізмайлова, І. І. Цуккермана, А. М. Черногізова) кольоросприйняття суттєво впливає на діяльність усього мозку, коротко- і довготривалої пам'яті, механізмів свідомості й мислення [1, с. 21]. Високі вимоги до інтелектуальних якостей майбутнього вчителя потребують урахування значення колірної зору у пізнавальних процесах і особистостей його розвитку в ході професійної підготовки.

Метою нашої статті є розкриття проблеми професійної підготовки студентів педагогічних факультетів до формування кольорознавчих компетентностей учнів та обґрунтування моделі професійної готовності майбутніх учителів до формування кольорознавчих компетентностей учнів у галузі мистецької освіти.

Проблема підготовки студентів педагогічних факультетів, тобто майбутнього вчителя початкової школи, вчителя музики, вчителя образотворчого мистецтва та інших розглядається в низці сучасних наукових досліджень. Значення компетентності майбутнього вчителя як передумови його майбутнього професіоналізму підкреслюється в педагогічних працях Г. Я. Фешіної, Г. М. Петрової, І. А. Зязюна, Л. О. Хомич, О. П. Рудницької, Л. М. Масол, О. М. Отич, О. Л. Шевнюк.

Психологічні засади професійного формування майбутнього педагога розкривають Г. О. Балл, І. Д. Бех, В. О. Бодров, С. Д. Максименко, В. В. Моргун, В. Г. Панок, В. В. Рибалка, Б. М. Теплов.

Особливості професійної та педагогічної освіти вивчаються сучасними науковцями: В. П. Бехом, О. А. Бідою, Г. П. Васяновичем, О. А. Дубасенюк, В. Б. Євтухом, І. А. Зязюном, С. В. Лісовою, Н. Г. Ничкало, А. С. Нісімчуком, Л. А. Онищук, Г. Х. Яворською. Дослідження змісту, методів та засобів професійної підготовки всебічно вивчено А. М. Алексюком, В. І. Бондарем, О. О. Горською, А. Й. Капською, М. І. Шкілем, О. Г. Ярошенко [2, с. 15].

Проведений аналіз наукових та науково-методичних праць дозволив зробити висновок, що розробка проблематики фахової підготовки майбутніх учителів має місце в сучасній педагогічній науці, а вивчення теоретичних та методичних аспектів професійної підготовки учителів у гуманітарному університеті у галузі мистецької освіти потребує особливої уваги.

Кольоросприйняття, виступаючи засобом пізнання світу, його естетичного освоєння, об'єднує в собі процеси логічного й образного осмислення діяльності. Тому воно може використовуватися як унікальний засіб розвитку абстрактно-теоретичного і творчо-фантазійного мислення, що поряд з іншими факторами стимулює розвиток здатності усунення міжпредметних бар'єрів.

Розвиваючий вплив кольору на особистість студента педагогічного факультету, його значення як засобу професійної реалізації педагога зумовлюють необхідність його цілеспрямованого використання для професійно-педагогічної підготовки. Для успішної підготовки майбутніх вчителів, до навчальних планів вищих педагогічних закладів освіти було введено предмет «Образотворче мистецтво з методикою викладання», який належить до фундаментальних дисциплін, які формують професійні якості майбутніх педагогів початкових класів. Метою викладання дисципліни є розвиток професійної і практичної підготовки студентів та продовження їх образотворчої освіти у напрямі вивчення кольору як важливого фактору підвищення художньо-естетичного рівня особистості, формування національної художньої культури в мистецтві [1, с.32].

Розрізняються два типи навчальних результатів:

- компетентність щодо оволодіння загальними питаннями методики (здатність до визначення цілей, аналізу, синтезу, планування, моделювання);
- компетентність, яка безпосередньо відповідає предметові, передбачає опанування майбутнім учителем спеціальних методичних вмій і навичок [3, с.13].

На сучасному етапі зміст методико-мистецьких дисциплін професійної підготовки студентів педагогічних факультетів спрямований на формування компетентностей майбутніх учителів забезпечувати навчання учнів «Образотворчого мистецтва», «Музики», «Мистецтва» психологічно,

дидактично, методично грамотно, але у запланованих навчальних ситуаціях. У курсі «Образотворче мистецтво з методикою викладання» практична підготовка майбутнього вчителя здійснюється під час проведення семінарсько-практичних, лабораторних занять, самостійної та індивідуальної роботи, педагогічної практики. У процесі фахової практичної підготовки слід використовувати інноваційні художньо-педагогічні технології, які формують широкі професійні компетентності майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. Підготовки студентів педагогічних факультетів до забезпечення мистецької освіти учнів полягає у формуванні готовності майбутніх фахівців до здійснення процесу художньо-естетичного виховання молодших школярів, формуванні особистісних і суспільно значущих світоглядних якостей фахівців, індивідуального визначення в світі мистецьких цінностей, а також активізації процесів професійного вдосконалення на шляху мистецької самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення особистості [1, с.36].

Розвиток художніх здібностей на уроках образотворчого мистецтва можливий тільки в процесі засвоєння і практичного застосування спеціальних знань, умінь і навичок. Так, засвоюючи знання про передачу простору, світлотіні, кольорознавства, композиції, оволодіваючи графічними вміннями і навичками, школярі тим самим розвивають свої здібності до образотворчої діяльності. Тільки під час постійної, послідовної практичної діяльності в учнів можуть розвинутися художні здібності. Основне знаряддя образотворчого мистецтва з методикою викладання – методи навчання. Методи навчання – це дидактична категорія. Образотворче мистецтво з методикою викладання використовує їх з урахуванням особливостей цієї навчальної дисципліни, а також розробляє та апробує свої власні методи, обумовлені специфікою дисципліни «Образотворче мистецтво» у початковій школі. Питання про розробку методів навчання молодших школярів образотворчого мистецтва, які відповідають віковим особливостям учнів є досить актуальною проблемою для сучасної педагогіки мистецтва.

Разом зі зміною змісту освіти повинні змінюватися і методи навчання. За визначенням І. Лернера метод навчання є «системою дій вчителя, який організовує практичну і пізнавальну діяльність учня, що стійко веде до засвоєння змісту освіти» [4, с. 23]. Успіх навчання і виховання залежить від того, які методи і прийоми використовуватиме педагог, щоб донести до дітей зміст предмету «Образотворче мистецтво», визначений програмою та сформувати у них необхідні вміння і навички, розвинути художні здібності.

Формування соціально активної творчої особистості вимагає від викладачів використання нестандартних форм педагогічної взаємодії. Однією з таких форм педагогічної інновації у вищому навчальному закладі

є ігрове проектування. Гра є ефективним засобом розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця початкової школи. В арсеналі педагогічних інновацій відомі такі ігрові форми та методи: рольова гра, ділова навчальна гра, ігрові вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації. Практичні та лабораторні заняття проводяться як навчально-педагогічні ігри, які проектують певні педагогічні ситуації, спрямовані на формування художньо-педагогічних професійних навичок майбутніх учителів початкових класів [2, с. 57].

Для формування кольорознавчих уявлень С. Коновець рекомендує практикувати гру «А ну відгадай!» за умовами якої учні мають відповідно до конкретної вербальної характеристики, що робить учитель, відгадати, назвати, а інколи й практично одержати на палітрі необхідний колір. Приклади для 1 класу: а) колір, про який іде мова – не червоний і не жовтий, хоча схожий як на перший, так і на другий. Цей світлий яскравий колір, що нагадує нам про теплі сонячні промені. Нам подобається ласувати смачними та запашними плодами, що у своїй назві мають згадку про цей колір (помаранчевий або оранжевий); б) ми будемо відгадувати колір, що зустрічається в лісах, полях, садках і парках. Майже на всіх рослинах ми спостерігаємо ознаки цього кольору – темніші або світліші. Цей колір – колір листя та трави влітку (зелений) [5, с. 54].

Емоційно та продуктивно проходять на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах і колективні ігри, в яких беруть участь декілька груп школярів, що творчо змагаються між собою, або в яких вчитель грає з усіма учнями фронтально («Художники та глядачі», «У світі кольорових казок», «Разом готуймося до свята», «Змагання кольорових плям» та інші) [5, с. 187].

Для ознайомлення з деякими технічними прийомами акварельного живопису і даними кольорознавства доцільно виконати такі вправи.

Утворення похідних кольорів з трьох основних. Вправу виконують накладанням одного основного кольору на інший, тобто способом лесування. Для цього малюють три прямокутники, які покривають основними кольорами (червоним, жовтим, синім); після висихання перекривають їх відповідно жовтим, синім, червоним, в результаті дістають похідні кольори (оранжевий, зелений і фіолетовий). Щоб мати похідні кольори в цій вправі, потрібно насиченість кольору робити однаковою, один колір не повинен забивати інший.

Вивчення кольорів даного набору фарб та їхніх поєднань з основними. Спочатку виконують вправу, в якій три основні кольори перекриваються кольорами набору. Малюють великий прямокутник, який ділять на чотири частини відносно висоти, нижні три частини покривають основними кольорами. За шириною прямокутник ділять на кількість фарб даного

набору. Першу вертикальну смужку залишають не перекритою, а наступні смужки покривають кольорами набору фарб.

Утворення різної ясності кольору. Світлі і темні тони кольору дістають, розбавляючи його до потрібної ясності. Ці тони можна мати послідовним перекриттям «по сухому» найсвітлішого тону.

Поступовий перехід від темного тону до світлого. Додаванням у розчин більшої кількості води досягається перехід до світлого тону, а додаванням фарби – поступовий перехід до темного тону.

Поступовий перехід від одного кольору до іншого. Вправу виконують, додаючи в розчин більшої кількості іншої фарби.

Вливання кольору в колір. Вправу виконують, вливаючи в мокрий шар фарби фарбу іншого кольору, що зливаються і дають плавні переходи.

Отже, реалізація творчих можливостей школярів залежить від ефективності процесу спілкування вчителя й учня. Цей процес забезпечує не лише вміння творчо застосувати одержані знання на етапах сприймання природи, творів мистецтва, виконання вправ, але й формування основних творчих можливостей учнів, до яких належать: ініціативність, самостійність, винахідливість, уява, фантазія, оригінальність і нестандартність мислення.

1. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с. **2.** Митник О. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи / О. Митник // Початкова школа. – 2008. – № 7. – С. 35–37. **3.** Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) / за ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. 1–12 с. **4.** Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. – 2005. – № 1. – С. 65–69. **5.** Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія / Л. В. Коваль. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 375 с. **6.** Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник / О. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.